

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Навчально-науковий юридичний інститут

Зозуляк О.І.

БАНКІВСЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ

**методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи магістрантів 1-го
курсу денної форми навчання спеціальності «Право»
(спеціалізація «Корпоративне право»)**

Івано-Франківськ – 2018

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 12 від 15.06. 2018 р.)

Схвалено Науково-методичною радою навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 5 від 21.06.2018 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № __ від _____ 201 р.)

Рецензенти:

Бородовський Станіслав

Олександрович

кандидат юридичних наук, суддя Івано-Франківського міського суду

Олійник Оксана Степанівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Зозуляк О.І. Банківське право України: методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи магістрантів першого курсу денної форми навчання спеціальності «Право» (спеціалізація «Корпоративне право»). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. 29 с.

Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи магістрантів 1-го курсу денної форми навчання з навчальної дисципліни «Банківське право України» розроблені на основі навчального плану підготовки магістра спеціальності 081 «Право» спеціалізації «Корпоративне право» ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника».

В посібнику викладені: програма навчальної дисципліни, види завдань та перелік тем, які виносяться на самостійне опрацювання, тестові завдання для самоконтролю знань, визначення основних понять навчальної дисципліни. До кожної теми подано методичні рекомендації, питання для вивчення, завдання для самоконтролю, наводиться перелік рекомендованої літератури, що включає навчальні посібники, наукові праці, матеріали судової практики та нормативно-правові акти, станом на 01.02.2018 р.

Методичні вказівки призначені для магістрантів, аспірантів, науково-педагогічних працівників.

© Зозуляк О.І., 2018

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БАНКІВСЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ»	5
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Ошибка! Закладка не определена.	
ВИДИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ	
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	Ошибка! Закладка не определена.
Тема № 1 Теоретичні основи банківського права України	Ошибка! Закладка не определена.
Тема № 2-3 Банківська система України..Правове регулювання діяльності банківських об'єднань	12
Тема № 4 Правовий статус комерційних банків.....	14
Тема № 5 Правові засади банківського регулювання та банківського нагляду...15	
Тема № 6 Правове регулювання здійснення валютних операцій в Україні.....18	
Тема № 7 Правове регулювання відносин з відкриття та ведення банківських рахунків.....20	
Тема № 8 Особливості правочинів пов'язаних із здійсненням банківських розрахунків.....22	
Тема № 9 Правове регулювання кредитних відносин банків.....24	
ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ВИСТУПІВ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ	23
ПРОПОНОВАНІ ДО СКЛАДАННЯ ПРОЕКТИ ДОКУМЕНТІВ	24
ПЕРЕЛІК СТАТЕЙ, ПРОПОНОВАНИХ ДО РЕФЕРУВАННЯ.....	25
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Банківське право України» є дисципліною вільного вибору студента із циклу дисциплін професійної підготовки навчального плану магістра спеціальності «Право» спеціалізації «Корпоративне право».

Метою викладання навчальної дисципліни «Банківське право України» є вивчення студентами основних теоретичних питань у сфері емісії та обігу цінних паперів та оволодіння практичними навиками в цій галузі.

У результаті вивчення банківського права студенти повинні:

Знати:

- предмет, методи, принципи та джерела банківського права України;
- статус і компетенцію Національного банку України та комерційних банків;
- нормативно-правові засади здійснення депозитних операцій;
- нормативно-правові засади здійснення кредитних операцій;
- нормативно-правові засади відкриття та ведення банківських рахунків;
- нормативно-правові засади здійснення розрахункових операцій;
- нормативно-правові основи валютного регулювання та валютного контролю;
- основні положення банківського права зарубіжних країн.

Вміти:

- застосовувати норми банківського права в процесі вирішення практичних ситуацій;
- давати юридичну кваліфікацію відносинам, що складаються у сфері банківського права;
- узагальнювати практику реалізації окремих норм банківського законодавства та робити відповідні висновки.

Самостійна робота – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних занять. Організована належним чином система самостійної роботи студентів допомагає зміцнити мотивації до навчання, самостійного пошуку знань, розширення культурного діапазону, закладає основу успішного навчання в атмосфері позитивних емоцій, сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, готує майбутніх фахівців до повноцінної участі в суспільному житті.

Мета – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Самостійна робота студентів з дисципліни «Банківське право України» ведеться з підручниками, науковими публікаціями та законодавством України з питань обігу цінних паперів. Студенти повинні вчитись самостійно опрацьовувати достатньо великий масив нормативно-правових актів, аналізувати їх та робити власні висновки.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БАНКІВСЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

Змістовий модуль 1. Загальна частина банківського права

Тема 1. Теоретичні основи банківського права України

Поняття банківського права. Загальна характеристика банківського права як самостійної галузі в системі права України. Місце банківського права серед інших галузей права. Особливі риси банківського права. Система банківського права. Банківські правовідносини: поняття, зміст та види. Поняття та особливості банківської діяльності.

Поняття та особливості джерел банківського права. Види джерел банківського права. Конституція України як джерело банківського права. Місце нормативно-правових актів Національного банку України у регулюванні банківських відносин. Система банківського законодавства. Тенденції розвитку банківського законодавства.

Тема 2. Банківська система України

Поняття банківської системи, історичні аспекти її становлення та розвитку. Склад банківської системи України. Універсальні банки в структурі банківської системи України. Спеціалізовані банки в структурі банківської системи України. Порядок створення та особливості правового статусу державного банку. Кооперативні банки в структурі банківської системи. Проблеми функціонування банківської системи України.

Тема 3. Правове регулювання діяльності банківських об'єднань

Загальна характеристика банківських об'єднань. Поняття та особливості правового статусу банківських корпорацій. Порядок створення банківських корпорацій. Особливості створення та правовий статус банківських та фінансових холдингових груп. Банківські асоціації (спілки) та особливості їх правового статусу.

Тема 4. Правовий статус Національного банку України

Правовий статус НБУ як центрального банку країни, його основне призначення, функції та операції. Організаційно-функціональна структура Національного банку України. Керівні органи та структура. Обмеження діяльності Національного банку України. Нормативно-правові акти Національного банку України. Взаємовідносини Національного банку України з Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України.

Тема 5. Правовий статус комерційних банків

Банки в Україні та їхній правовий статус. Універсальні та спеціалізовані банки. Організаційно-правові форми банків. Сутність і роль комерційних банків, їх класифікація. Порядок створення комерційного банку. Порядок реорганізації та

ліквідації комерційних банків. Організаційна структура та управління комерційним банком. Операції та послуги комерційних банків.

Тема 6. Правове регулювання банківської таємниці

Поняття та особливості банківської таємниці. Відомості, що становлять банківську таємницю. Доступ до банківської таємниці. Порядок розкриття банківської таємниці. Відповідальність за розкриття банківської таємниці.

Співвідношення понять «банківська таємниця» та «комерційна таємниця банку». Інститут банківської таємниці у праві зарубіжних країн

Тема 7. Правові засади банківського регулювання та банківського нагляду

Загальна характеристика банківського регулювання та банківського нагляду. Методи банківського регулювання. Правові засади банківського нагляду. Порядок створення комерційних банків, відкриття філій, представництв та відділень. Надання дозволів та ліцензій на здійснення банківських операцій. Проведення дистанційного контролю та інспектування комерційних банків в Україні. Правові засади застосування санкцій за порушення банківського законодавства.

Тема 8. Правове регулювання здійснення валютних операцій в Україні

Правові засади валютного регулювання та валютного контролю в Україні. Валютні цінності та валютні операції. Правовий режим здійснення валютних операцій. Ліцензування Національним банком України учасників валютних відносин. Поняття та особливості відповідальності за порушення валютного законодавства.

Особливості здійснення розрахунків в іноземній валюті. Відповідальність за порушення порядку здійснення розрахунків в іноземній валюті.

Змістовий модуль 2. Особлива частина банківського права

Тема 9. Загальні положення про банківські правочини

Поняття та особливості банківських правочинів. Правова природа банківських правочинів. Місце банківських правочинів у системі цивільних правочинів. Класифікація банківських правочинів. Співвідношення понять “банківська діяльність”, “банківська послуга”, “банківський правочин”, “банківська операція”. Банк як сторона банківського правочину. Гроші та цінні папери як об’єкти банківського правочину.

Тема 10. Правове регулювання відносин з відкриття та ведення банківських рахунків.

Договір банківського рахунку. Укладення і оформлення договору банківського рахунку. Виконання договору банківського рахунку. Списання коштів з банківського рахунку. Арешт рахунку і призупинення операцій по рахунку. Правові наслідки порушення договору банківського рахунку.

Окремі види договорів банківського рахунку. Правовий режим окремих банківських рахунків (розрахункових, поточних, бюджетних, кореспондентських і ін.).

Тема 11. Правове регулювання депозитних (вкладних) відносин банків

Поняття депозитних (вкладних) операцій за законодавством України. Правові засади здійснення депозитних операцій.

Загальна характеристика договору банківського вкладу. Сторони договору. Предмет договору банківського вкладу. Форма та зміст договору банківського вкладу. Види банківських вкладів і їх оформлення (ощадна книжка, ощадний сертифікат тощо). Внески на користь третіх осіб. Виконання договору банківського вкладу. Правові наслідки порушення договору банківського вкладу.

Система гарантування вкладів в Україні. Депозитні операції Національного банку України з комерційними банками. Види недепозитних операцій як джерел формування ресурсної бази банків.

Тема 12. Особливості правочинів пов'язаних із здійсненням банківських розрахунків

Зобов'язання по розрахунках. Поняття і правове регулювання готівкових і безготівкових розрахунків. Розрахунки готівкою як форма виконання грошових зобов'язань. Поняття і зміст безготівкових розрахунків. Розрахункові правовідносини. Основні форми безготівкових розрахунків.

Розрахунки платіжними дорученнями. Поняття, зміст і виконання платіжного доручення. Розрахунки за акредитивом. Види акредитивів. Виконання акредитива і відповідальність банку за порушення умов акредитива. Розрахунки по інкасо. Форми розрахунків по інкасо. Виконання інкасового доручення і відповідальність за його невиконання. Розрахунки чеками. Порядок оплати чека і передачі прав по ньому. Відмовлення від оплати чека і відповідальність за його несплату. Безготівкові розрахунки із використанням платіжних засобів.

Тема 13. Правове регулювання кредитних відносин банків

Поняття та особливості правового регулювання банківських кредитних відносин. Зміст і види кредитних операцій банків як операцій банків із розміщення коштів. Поняття «кредит», його форми та умови надання. Основні принципи проведення кредитної політики.

Поняття та види кредитних договорів. Елементи та порядок укладення кредитного договору. Виконання та правові наслідки порушення умов кредитного договору.

Кредитування комерційних банків Національним банком України. Іпотечне кредитування в Україні. Кредитування молодіжних житлових програм.

Тема 14. Інші види активних операцій банків (фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг)

Загальні положення про фінансовий лізинг. Зміст та форма договору фінансового лізингу. Сторони договору фінансового лізингу. Предмет договору фінансового лізингу. Виконання договору фінансового лізингу.

Загальна характеристика договору факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги). Особливості суб'єктного складу договору факторингу. Порядок укладення та зміст договору факторингу. Виконання договору. Виконання боржником грошової вимоги факторові. Захист прав боржника. Форфейтинг як форма кредитування українських експортерів.

Тема № 15. Способи забезпечення виконання кредитних зобов'язань

Поняття та види способів забезпечення виконання кредитних зобов'язань. Неустойка. Застава. Учасники заставних правовідносин, їх права та обов'язки. Предмет застави. Особливості правового регулювання іпотеки. Порука як спосіб забезпечення виконання кредитних зобов'язань. Банківська гарантія. Істотні умови гарантій. Суб'єкти, що вступають у гарантійні правовідносини. Класифікація банківських гарантій.

Тема 16. Правове регулювання цінних паперів у банківській сфері

Поняття та елементи ринку цінних паперів. Цінні папери: поняття, групи та види. Пайові, боргові, товаророзпорядчі та похідні цінні папери. Порядок реєстрації та форми випуску цінних паперів. Реєстрація прав, посвідчених цінними паперами. Передання прав за цінними паперами.

Банки як учасники ринку цінних паперів. Види банківських цінних паперів. Порядок здійснення операцій з акціями. Облігації як об'єкт банківської діяльності. Застосування деривативів у банківській діяльності. Використання векселів у банківській діяльності. Сертифікати як об'єкти банківської діяльності.

ВИДИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота з дисципліни «Банківське право України» передбачає виконання наступних видів завдань:

– самостійне вивчення окремих тем навчальної дисципліни «Банківське право України» із підготовкою конспекту;

– підготовка та написання рефератів. Має за мету відобразити знання студентом категоріального апарату цивільного права, основних наукових підходів до розуміння його інститутів. Використання даної форми самостійної роботи забезпечує формування у студентів самостійного мислення та логічності застосування наявного фактичного матеріалу. Під час оцінки результативності написання реферату слід враховувати наявність власного бачення щодо розуміння винесеної для опрацювання тематики. Загальний обсяг реферату повинен становити 10-12 сторінок.

Реферат повинен мати чітку та логічно побудовану структуру. Реферат складається із «Вступу», основної частини, «Висновків». У кінці додається «Список використаних джерел», на початку «Зміст» із нумерацією сторінок структурних частин.

У «Вступі» розкривається мета дослідження, відображається актуальність теми, дається характеристика напрацювань по даній темі. Основна частина має бути виконана у вигляді одного розділу. У «Висновках» робляться остаточні підсумки дослідження, до яких приходять автор. Список використаних джерел подається в алфавітному порядку і має налічувати не менше ніж 5 джерел.

Об'єм «Вступу» – одна сторінка, основної частини – до восьми сторінок, «Висновки» — одна сторінка.

– опрацювання додаткової літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема № 1

Теоретичні основи банківського права України

📖 Методичні рекомендації: у процесі підготовки теми слід з'ясувати поняття банківської діяльності як предмету банківського права, особливості цієї галузі, місце в системі права України. Студенти повинні проаналізувати поняття та структуру банківських правовідносин, визначити їх види; проаналізувати поняття та особливості банківської діяльності. При характеристиці системи банківського законодавства слід окреслити його історичний розвиток, детальніше ознайомитись із Законом України «Про банки та банківську діяльність» та Законом України «Про Національний банк України», дати загальну характеристику іншим нормативно-правовим актам.

⇒ *Питання для самоконтролю:*

1. Поняття банківського права як галузі в системі права України. Предмет та метод правового регулювання.
2. Місце банківського права серед інших галузей права. Співвідношення банківського права із цивільним, фінансовим та господарським правом.
3. Банківські правовідносини: поняття, зміст та види.
4. Поняття та особливості банківської діяльності. Банківська операція .
5. Джерела банківського права.

☑ Основні поняття : *банківське право України, предмет банківського права, метод банківського права, банківські правовідносини, банківська операція.*

✍ *Практичні завдання:*

Завдання 1. Визначте місце Конституції України в системі банківського законодавства?

Завдання 2. Чим зумовлена необхідність вдосконалення банківського законодавства?

Завдання 3. Складіть схему джерел банківського права.

📖 *Рекомендована література*

1. Банки и банковское право: Учебн. пособие / Под ред. проф. И. Т. Балабанова. – Санкт-Петербург, 2001.
2. Банківське право України: Навч. посіб. Кол. авт.: Жуков А.М., Іоффе А.Ю., Кротюк В.Л., Пасічник В.В., Селіванов А.О. та ін. / За заг. ред. А.О. Селіванова. — К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2013. — 384 с.
3. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці: Підручник. — 3-тє вид. — К. : Видавництво А.С.К., 2010. — 928 с.

4. Банковское дело / Под ред. О. Лаврушина – 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 2000.
5. Ващенко Ю.В. Банківське право: Навч. посібник. — К. : Центр навчальної літератури, 2011. — 344 с.
6. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18 - 22.
7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
8. Закон України «Про банки і банківську діяльність», Науково-практичний коментар; За заг. ред. Голови НБУ В. С. Стельмаха. – К.: Видавничий дім, 2006.
9. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
10. [І. Кравченко, Г. Багратян, Є. Мазіна Банківська система та проблеми стратегічного розвитку](#) // Вісник Національного банку України. - 2012. - № 1. – С. 7-11.
11. Карманов Е. В. Банковское право Украины. – Х.: Консум, 2010.
12. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
13. Коростей В. Господарське законодавство – основа ефективної економіки // Право України. – 2005. - № 8.
14. Костюченко А. О. Банківське право: Підручник. – К.; Атіка, 2008. – 332 с.
15. Кротюк В.Л., Пасічник В.В., Селіванов А.О. та ін. / За заг. ред. А.О. Селіванова. — К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2011. — 384 с.
16. Лаврів З. М. Прецедент у європейському та вітчизняному праві // Вісник господарського судочинства. – 2004. - № 2.
17. Марія Пожидаєва. Локальні акти банків і небанківських установ: їх правова природа // Підприємництво, господарство і право. - 2009. -№ 11.- С. 157-160.
18. Масляєва К. Необхідність розроблення цілісної стратегії розвитку фінансових послуг в Україні // Право України. – 2007. - № 7.
19. Орлюк О. П. Банківське право: Навч. посібник.–К.: Юрінком Інтер, 2004.– 376 с.
20. Орлюк О. П. Фінансове право: Навч. посібник. –К.: Юрінком Інтер, 2003.– 528 с.
21. Масленніков В.В. Зарубіжні банківські системи / В.В. Масленніков. – К.: Економіка, фінанси, право. – 2010. – №10. – С. 15-20.
22. Вовчак О.Д. Напрями стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ /О.Д. Вовчак, О.М. Крамаренко // Фінансовий простір. – 2014. – №4(16). – С. 27-31.
23. Офіційний сайт Асоціації українських банків «Рейтинг українських банків за 2018 рік» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://aub.org.ua/>
24. Сайт інформаційного агентства «Ваш банкір» «Банківський сектор України: реалії та перспективи» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-iperspektivy.html?hl=uk>

25. Сайт інформаційного агентства «Finance.ua» «Проблеми відтоку депозитів» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://news.finance.ua/ua/news/-/382366/vidtik-depozytiv-yaki-banky-najbilshevtratyly-koshtiv-naselennya-v-1-mu-pivrichchi-2018>

24. Обрусна С. Ю. Місце банківського права в системі права України Фінансова парадигма в добу глобалізації. – 2013. – № 2(11).

Тема № 2-3

Банківська система України.

Загальна характеристика банківських об'єднань

☞ Методичні рекомендації. При вивченні даної теми слід звернути увагу на історичні аспекти формування та розвитку банківської системи України, визначити її структуру; звернути увагу на питання функціонування банківської системи, місце державних та кооперативних банків у її структурі. Дати характеристику банківських об'єднань, зокрема визначити особливості правового статусу банківських груп на основі новітніх підзаконних нормативно-правових актів НБУ.

⇒ Питання для самоконтролю:

1. Поняття банківської системи, історичні аспекти її становлення та розвитку.
2. Склад банківської системи України.
3. Види банків за спеціалізацією. Загальна характеристика спеціалізованих банків.
4. Правовий статус державного банку України в структурі банківської системи.
5. Поняття та особливості правового статусу банківських об'єднань .

☑ Основні поняття: банківська система, універсальний банк, фінансова холдингова група, банківська корпорація.

☞ Практичні завдання:

1. Тестове завдання:

Банківська система України складається з:

- а) НБУ, інших фінансових установ;
- б) НБУ, інших банків;
- в) банків, їх філій, представництв, а також філій іноземних банків;
- г) НБУ, інших банків, а також філій іноземних банків.

Банк набуває статусу спеціалізованого банку у разі, якщо:

- а) 40% його активів є активами одного типу;
- б) 50% його активів є активами одного типу;
- в) більше 50% його активів є активами одного типу.

Державний банк засновується за рішенням:

- а) Верховної Ради України;
- б) Кабінету Міністрів України;

- в) Національного банку України;
- г) Правління Національного банку України.

Статут державного банку затверджується постановою:

- а) Верховної Ради України;
- б) Кабінету Міністрів України;
- в) Національного банку України;
- г) Правління Національного банку України.

Учасниками банку можуть бути:

- а) юридичні особи;
- б) фізичні особи;
- в) об'єднання громадян;
- г) благодійні організації.

Мінімальна кількість учасників місцевого (у межах області) кооперативного банку має бути не меншою за:

- а) 35 осіб;
- б) 40 осіб;
- в) 45 осіб;
- г) 50 осіб.

Завдання 2. Відобразіть схематично структуру банківської системи України.

Завдання 3. Розкрийте порядок набуття контролю у банківській групі.

Задача. До Національного банку України подано пакет документів з метою визнання банківської групи. При цьому організаційна структура між учасниками групи базувалась на відносинах між материнським банком та іноземними асоційованими компаніями, а також українськими кредитними спілками, об'єднаннями громадян та інститутами спільного інвестування. Яке рішення повинен прийняти НБУ? Назвіть підстави відмови у державній реєстрації банківської групи.

Рекомендована література:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. -№ 18-22.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

3. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. -№ 30. - Ст. 14

5. Кравець Ірина. Особливості господарських об'єднань як суб'єктів організаційно – господарських повноважень у зарубіжних країнах // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 11.

6. Лукач І. В. Правове становище холдингових компаній за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2007. – 18 с.

7. Патрікац Л. [Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків](#) / Л. Патрікац // Вісник Національного банку України. -2012. - № 1. – С. 54-56.
8. Пишний А. Г. Правова природа статутного капіталу державних банків та особливості його збільшення // Право України. – 2008. – №1. – С. 35-41.
9. Пишний А. Г. Публічно-правова характеристика державних банків в Україні // Право України. – 2007. – №11. – С. 52-57.
10. Пишний А. Г. Фінансова система держави та її правове регулювання: трансформація поглядів // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2007. – №4. – С. 557-564.
11. Пишний А. Г. Фінансово-правова відповідальність, як інститут фінансового права // Науковий Вісник Чернівецького Університету. Випуск 14. Правознавство. Збірник наукових праць. – Чернівці: ЧДУ, 2007. – С. 192-202.
12. Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп», затверджене Постановою правління Національного банку України 09.04.2012 № 134 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0708-12/page>
13. Сидорук Р. А. Правовий статус банків як суб'єктів, що сприяють сплаті податків та зборів // Митна справа. – 2015. - № 3 (99). – С. 91-94.
14. Савенкова В. Г. Деякі питання правового статусу правового Національного банку України Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016. – С. 15-19.

Тема № 4

Правовий статус комерційних банків

☞Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно окреслити сутність та роль комерційних банків в структурі банківської системи, визначити особливості створення комерційних банків. Увагу слід звернути на керівні органи управління комерційним банком, а також порядок реорганізації та ліквідації банків.

⇒ Питання для самоконтролю:

1. Сутність і роль комерційних банків, їх класифікація.
2. Майно комерційного банку, статутний капітал і порядок його формування.
3. Правові засади створення та державної реєстрації банків.
4. Правовий статус та порядок відкриття відокремлених структурних підрозділів банків.
5. Державна реєстрація банків з іноземним капіталом і представництв іноземних банків.
6. Порядок реорганізації та ліквідації комерційних банків.

☑ Основні поняття : комерційний банк, майно комерційного банку, норматив капіталу.

✍ Практичні завдання:

Задача № 1. 15. 10. 2009 р. один із комерційних банків м. Івано-Франківська, який здійснював банківську діяльність з 15.08. 2009 р. звернувся до територіального управління Національного банку України з письмовою заявою про відкриття філії, проте йому було відмовлено. Чи правомірні дії територіального управління Національного банку України? Відповідь обґрунтуйте.

Задача № 2. У комерційного банку ПАТ «Брокбізнесбанк» регулятивний капітал складає 80 млн. гривень. Який із нормативів капіталу порушено у даному випадку? Які відомі Вам складові нормативу капіталу?

📖 Рекомендована література:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003.- № 18-22.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

3. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

4. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління Національного банку України 13.01.2003 № 7. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>

5. Козак О. [Концепція моделювання фінансового планування у комерційному банку](#) / О. Козак // Вісник Національного банку України. - 2012. - № 1. – С. 11-18.

6. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30.- Ст. 141.

7. Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів затверджене постановою Правління Національного банку України 08.09.2011 р. № 306 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-11>

8. Фролов С. Ф., Деркач М. А. Банківська справа: Навч. посібник.- Суми, 2001.

9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

10. Ткаченко А. О. Джерела правового регулювання банківської діяльності ((XIX – початок XX ст.) - Правовий вісник Української академії банківської справи № 2 (11) . - 2014 р.

11. Герасименко Н. О. Комунальні банки : реалії та перспективи правового регулювання. - Економіка та право. – 2013. – № 2. - С. 81-86.

Тема № 5

Правові засади банківського регулювання та банківського нагляду

📖 Методичні рекомендації: при вивченні даної теми студенти повинні звернути увагу на особливості здійснення банківського регулювання та нагляду; форми та методи банківського регулювання. Окрему увагу слід звернути на міжнародно-правове регулювання у даній сфері та особливості застосування санкцій за порушення банківського законодавства.

⇒ Питання для самоконтролю:

1. Правові засади банківського нагляду. Співвідношення банківського регулювання та банківського нагляду. Міжнародні стандарти у сфері банківського регулювання та нагляду.
2. Методи банківського регулювання.
3. Банківський нагляд на консолідованій основі: поняття та форми.
4. Система органів банківського нагляду.
5. Проведення дистанційного контролю та інспектування комерційних банків в Україні.
6. Правові засади застосування санкцій за порушення банківського законодавства.

📑 Основні поняття: банківське регулювання, банківський нагляд, методи банківського регулювання.

📖 Практичні завдання:

Завдання № 1. Один із комерційних банків м. Львів видав кредит сумою 500.000 гривень, не повідомивши про це Національний банк України. Який із нормативів кредитного ризику порушено? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 2. Приватбанк, що знаходиться у м. Харкові здійснив інвестиції в ТзОВ „Алерта” у сумі 22% власного регулятивного капіталу. Національний банк заборонив здійснення такої інвестиції. Чи правомірні дії НБУ?. Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 3. Комерційний банк «Фінанси та кредит», що знаходиться у м. Івано-Франківськ інвестував у цінні папери більше 30% регулятивного капіталу? Чи правомірні дії даного банку? Який із нормативів інвестування ним порушені?

📖 Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
5. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

6. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» 23 лютого 2012 року № 4452-VI // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17/page>

7. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо нагляду на консолідованій основі» // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 47. – Ст. 533.

8. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління Національного банку України 13.01. 2003. - № 7.

9. Положення про застосування Національним банком України санкцій за порушення законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, затверджене Постановою Правління НБУ 15. 06. 2011 № 192.--// [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0836-11>

10. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства, затверджене Постановою Правління НБУ 17. 08. 2012 № 346 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12>

11. Положення про структуру системи банківського нагляду Національного банку України та його повноваження щодо адекватного реагування на порушення в діяльності комерційних банків, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17 листопада 1997 р. № 380 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0486500-97>

12. Положення про Комісію Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків, затверджене Постановою Правління Національного банку України 09. 11. 98 № 470 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0470500-98>

13. Орлюк О. П. Банківське право: Навч. посібник.–К.: Юрінком Інтер, 2004.– 376 с.

14. Науменкова С. Нові тенденції в механізмі регулювання фінансового сектору / С. Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2011. - № 12. – С. 4-11.

Осадчий І. Роль банківського нагляду в реструктуризаційних процесах / І. Осадчий // Науково-практичний журнал «Фінансовий простір». 2014. — № 4 (16). — С. 194–199.

15. Куровський С. Щодо деяких аспектів гарантування державою правової охорони банківських відносин // Теорія і практика інтелектуальної власності _ 3/2015

Правове регулювання здійснення валютних операцій в Україні

☞ Методичні рекомендації: при вивченні даної теми студенти повинні дати характеристику валютному законодавству України; визначити поняття та види валютних цінностей, валютних операцій; окреслити особливості здійснення розрахунків в іноземній валюті; визначити особливості торгівлі іноземною валютою; підстави та форми відповідальності за порушення валютного законодавства.

⇒ Питання для самоконтролю:

1. Поняття та види валютних цінностей. Особливості здійснення валютних операцій.
2. Особливості торгівлі іноземною валютою.
3. Порядок та умови здійснення операцій з банківськими металами.
4. Порядок переміщення готівки та банківських металів через митний кордон України.
5. Порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті.
6. Відповідальність за порушення валютного законодавства. Види та форми.

☑ Основні поняття: валютні цінності, валютні операції, банківські метали, іноземна валюта.

☞ Практичні завдання.

Завдання 1. Визначте основні вимоги, яким повинен відповідати комерційний банк для прийняття рішення НБУ про підтримання ліквідності банку шляхом проведення операції «своп».

Завдання 2. Здійснюючи валютну операція на умовах "том", комерційний банк порушив умови її виконання. Визначте особливості відповідальності за порушення порядку умов здійснення операцій з іноземною валютою.

Завдання 3. Комерційний банк здійснював торгівлю іноземною валютою без одержання ліцензії Національного банку України. Визначте розмір штрафних санкцій, які передбачаються нормами банківського законодавства за даний вид порушення.

Завдання 4. Один із комерційних банків м. Києва здійснив випуск ощадних (депозитних) сертифікатів в банківських металах. Який із нормативів щодо здійснення операцій з банківськими металами порушено? Визначте форму юридичної відповідальності за зазначене порушення.

☞ Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний Вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461.

4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

5. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

6. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» від 19 лютого 1993 року // Відомості Верховної Ради України. -1993.- № 17.- Ст. 184.

7. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.94 № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- 340.- Ст. 364

8. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, затверджене Постановою Правління Національного банку України 10.08.2005. - № 281 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>

9. Порядок проведення Національним банком України операцій з купівлі-продажу іноземної валюти на умовах «своп», затверджене Постановою Правління Національного банку України 05.12.2011. - № 434. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0434500-11>

10. Лист НБУ «Щодо здійснення на міжбанківському валютному ринку України операцій купівлі-продажу іноземної валюти за гривні на умовах «форвард» від 23.10.2009 № 13-214/7001-19824 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v9824500-09>

11. Положення Про проведення Національним банком України валютних аукціонів, затверджене Постановою Правління Національного банку України 29.12.2008. - № 469 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0086-09>

12. Положення Про здійснення операцій з банківськими металами, затверджене Постановою Правління Національного банку 06.08.2003 № 325 (у редакції постанови Правління Національного банку України [30.12.2011 № 497](#)) // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0749-03>

13. Інструкція Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України, затверджена Постановою Правління Національного банку України 27.05.2008. - № 148 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>

14. Правила використання готівкової іноземної валюти на території України, затверджені Постановою Правління Національного банку України 30.05.2007. - № 200 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0656-07>

15. Правила вивезення з України і ввезення в Україну уповноваженими банками національної та іноземної валюти, банківських металів, бланків чеків, затверджені Постановою Правління Національного банку України 06.08.2003 № 327 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0753-03>

16. Положення про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій, затверджене Постановою Правління Національного банку України 15.08.2011 № 281 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1054-11>

17. Положення про порядок видачі індивідуальних ліцензій на переказування іноземної валюти за межі України для оплати банківських металів та проведення окремих валютних операцій, затверджене Постановою Правління Національного банку України 17.06.2004 № 266 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0897-04>

18. Класифікатор іноземних валют, затверджений Постановою Правління Національного банку України, затверджений Постановою Правління Національного банку України 04.02.98. - № 34 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0521500-98>

19. Петро Матвеев. Умови договору валютного дилінгу: валютний ризик, обмінний курс, маржинальна торгівля // Юридична Україна.- 2008.- № 11.

20. Петро Матвеев. Елементи договорів валютного дилінгу на ринку Форекс: місце вчинення, об'єкт та учасники // Юридична Україна.- 2008.- № 10.

21. Олена Близнюк. Проблеми правового регулювання відносин валютного управління в Україні // Юридична Україна. – 2006.- № 1.

22. Половко С. Режим ліцензування валютних операцій / С. Половко // Право України. – 2003. - № 11.

23. Северин Олександр Євгенович. Правове регулювання валютних операцій суб'єктів господарської діяльності: дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / НАН України; Інститут економіко-правових досліджень. - Донецьк, 2003.

24. Кузнецов О. Стабілізація світової валютної системи в контексті теоретичних підходів Дж. М. Кейнса / О. Кузнецов // Вісник Національного банку України. – 2012. -№ 3 . – С. 24-29.

25. Долінський Л.Б. Валютний ринок України: підсумки 2014 року і ключові тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Л.Б. Долінський. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/Currency_market_tendency_4_2016_ukr.pdf

26. Жук О. Валютна складова фінансової безпеки України / О. Жук [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2017>.

Тема № 7

Правове регулювання відносин з відкриття та ведення банківських рахунків.

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми студенти повинні дати характеристику правовому регулюванню поняття та видів банківських рахунків, охарактеризувати порядок відкриття та ведення банківських рахунків. Окрему увагу слід звернути на особливості правового регулювання кореспондентських рахунків.

Основою правовою формою опосередкування відносин за видами банківських рахунків виступає договір банківського рахунку, на визначення порядку

укладення якого, особливостей виконання та правових наслідків невиконання також треба зосередити увагу.

⇒ **Питання для самоконтролю:**

1. Поняття та особливості банківського рахунку. Види банківських рахунків.
 - А) поточний банківський рахунок;
 - Б) вкладний (депозитний) банківський рахунок;
 - В) кореспондентські рахунки.
2. Порядок відкриття поточних банківських рахунків фізичними особами та суб'єктами господарювання.
3. Використання коштів за поточними рахунками.
4. Договір банківського рахунку як основна форма опосередкування рахункових правовідносин.
5. Списання коштів з банківського рахунку. Арешт рахунку і призупинення операцій за рахунком.

☑ **Основні поняття:** банківський рахунок, поточний рахунок, депозитний рахунок, кореспондентський рахунок, арешт рахунку, договір банківського рахунку, договір банківського вкладу (депозиту), накопичувальні вклади (депозити), умовні вклади (депозити).

✍ **Практичні завдання:**

Завдання 1. Проаналізуйте правову природу процентів за користування коштами, що знаходяться на рахунку.

Завдання 2. Визначте суб'єктів, для яких відкриваються поточні рахунки типу "Н" та охарактеризуйте особливості використання коштів за ними.

📖 **Рекомендована література:**

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний Вісник України. – 2003. – №11. – Ст. 462.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
5. Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 5 квітня 2001 р. № 2346- III // Офіційний Вісник України. – 2001. – № 20. – Ст. 828.
6. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в національній валюті України», затверджена постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22.
7. Інструкція про касові операції в банках України, затверджена Постановою Правління Національного банку України № 337 від 14.08.2003 року // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 37. – Ст. 1999.

8. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджена Постановою Правління Національного банку України № 492 від 12.11. 2003 р.

9. Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління Національного банку України 16.08.2006. - № [Електронний ресурс]. - Режим доступу 320http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1035-0

10. Борис Денисенко. Особливості розірвання договору депозиту / Денисенко Борис // Юридична Україна. - 2006.- № 11.

11. Войцеховська Х. В. Теоретико-правові аспекти визначення майнової самостійності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб / Х. В. Войцеховська // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014. – № 3. – С. 24–28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lsej.org.ua/3_2014/2.pdf

12. Войцеховская К. В. Частноправовые механизмы функционирования фонда гарантирования вкладов физических лиц в действующем законодательстве Украины / К. В. Войцеховская // *Legea si Viata (Закон и жизнь)* : международный научно- практический правовой журнал (Республика Молдова). – 2014. – № 2/2. – С. 36–40.

13. Войцеховська Х. В. Об'єкти та суб'єкти гарантування вкладів фізичних осіб: ключові проблеми удосконалення нормативного врегулювання / Х. В. Войцеховська / Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2015. – № 4. – С. 103–107 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/4_2015/31.pdf

Тема № 8

Особливості правочинів пов'язаних із здійсненням банківських розрахунків

📖 Методичні рекомендації: заняття з даної теми має на меті закріплення знань про поняття та види банківських розрахунків, розрахункові правовідносини та порядок обслуговування рахунків у банку. Студенти повинні звернути увагу на окремі види розрахунків, зокрема, з використанням акредитивів, спеціальних платіжних засобів тощо.

⇒ Питання для самоконтролю:

1. Поняття та особливості банківських розрахунків. Види розрахунків.
2. Загальна характеристика та види безготівкових розрахунків
 - а) розрахунки платіжними дорученнями; розрахунки платіжними вимогами-дорученнями та платіжними вимогами.
 - б) розрахунки чеками;
 - в) розрахунки акредитивами;
 - г) розрахунки за інкасо;
 - д) розрахунки з використанням спеціальних платіжних засобів.
3. Порядок здійснення касових банківських операцій.

☑ Основні поняття: банківські розрахунки, акредитив, інкасо, чек, платіжне доручення

☞ Практичні завдання:

Завдання 1. Зробіть порівняльний аналіз платіжного доручення і платіжної вимоги-доручення; платіжної вимоги-доручення і платіжної вимоги.

Завдання 2. Відобразіть схематично види акредитивів.


📖 Рекомендована література:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний Вісник України. – 2003. – №11. – Ст. 462.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
5. Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 5 квітня 2001 р. № 2346- III // Офіційний Вісник України. – 2001. – № 20. – Ст. 828.
6. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в національній валюті України», затверджена постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22.
7. Інструкція про касові операції в банках України, затверджена Постановою Правління Національного банку України №337 від 14.08.2003 року // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 37. – Ст. 1999.
8. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджена Постановою Правління Національного банку України № 492 від 12.11.2003 р.
9. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15 грудня 2004 р. №637 // Вісник НБУ 2005, №3 (додаток) – 10.03.2005.
10. Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням, затверджене Постановою Правління Національного банку України № 474/17769 від 06.07.2010 р.
11. Положення про електронні гроші в Україні, затверджене Постановою Правління Національного банку України 25.06.2008 № 178 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08.%209>
12. Агафонова Н. В. Правове регулювання документарних акредитивів. // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні та політичні науки. –

- К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Спілка юристів України. —2001. —Вип. 7. — С. 312—319.
13. Ващенко Ю. В. Поняття та правова природа клірингу // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 10. — К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. — 532 с.
 14. Воронова Л. К. Правовое регулирование кредитно-расчетных отношений в народном хозяйстве. — К.: Вища шк., 1988.
 15. Воронова Л. К., Кучерявенко Н. П. Финансовое право: Учебное пособие для студентов юридических вузов и факультетов. — Харьков: Пегас, 2003. — 360 с.
 16. Костюченко А. О. Банківське право: Підручник. — К.; Атіка, 2008. — 332 с.
 17. Кузьмин В. Ф. Кредитные и расчетные правоотношения в промышленности. — М.: Юрид. лит., 1975.
 18. Куник Я. А. Кредитные отношения в торговле. — Изд. 2-е, доп. и перераб. — М.: Экономика, 1976.
 19. Орлюк О. П. Банківське право: Навч. посібник. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 376 с.
 20. Орлюк О. П. Фінансове право: Навч. посібник. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 528 с.
 21. Оксана Дмитренко. Розрахункове зобов'язання — правова форма розрахункових відносин // Юридична Україна.- 2006.- № 9.
 22. Подцерковный О. П. Денежные обязательства и расчетные правоотношения в Украине. — Одесса: «Студия «Негоциант»», 2005.
 23. Чемерис М. С. Фінансово-правові основи гарантування і страхування вкладів фізичних осіб [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Чемерис Максим Сергійович ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. - Ірпінь, 2015. - 191 с.
 24. Славова Н. О., Кредитні спілки як учасники фонду гарантування вкладів (внесків): правові аспекти / Н. О. Славова // Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право. Випуск 1, 2010. — С. 385-388.
 25. Галапуп Н. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб : особливості функціонування та шляхи вдосконалення / Н. Галапуп, А. Бобанич // Світ фінансів. — 2015. — № 3. — С. 58-68.

Тема № 9

Правове регулювання кредитних відносин банків

 **Методичні рекомендації:** Метою даного заняття є закріплення знань про банківський кредит, елементи кредитного зобов'язання, порядок укладення кредитного договору. У зв'язку з цим, студентам необхідно твердо засвоїти наступні положення: дати загальну характеристику позики як форми кредиту, визначити особливості правового регулювання банківських кредитних відносин, звернути увагу на порядок укладення кредитного договору.

⇒ **Питання для самоконтролю :**

1. Загальна характеристика позики як форми кредиту.
2. Кредитування Національним банком комерційних банків в межах функції рефінансування.
3. Поняття та особливості правового регулювання банківських кредитних відносин. Зміст та форма кредитного договору.
4. Поняття та види кредитних договорів. Елементи та порядок укладення кредитного договору.

☑ **Основні поняття:** кредит, кредитні правовідносини, банківський кредит, кредитний договір

✍ **Практичні завдання:**

Завдання 1. Складіть порівняльну таблицю договору позики та кредитного договору за:

- а) сторонами;
- б) предметом;
- в) порядком укладення, формою;
- г) процентами за користування коштами;
- д) відповідальністю сторін;
- е) способами забезпечення виконання договорів позики та кредитування.

Задача

ПАТ “Нафтопереробний завод” за рахунок чистого прибутку за результатами діяльності 2004 року надало кредит в сумі 250000 грн. своєму дочірньому підприємству “Нафтовик –1” строком на 6 місяців з розрахунку 20% річних під заставу товарів в обороті.

За результатами перевірки діяльності ПАТ контрольно-ревізійне управління звернулося до арбітражного суду про визнання кредитного договору недійсним на підставі ст. 207 Господарського кодексу України із стягненням в дохід держави сум, одержаних сторонами за договором.

Дайте правовий аналіз ситуації. Хто може виступати сторонами кредитного договору?

Вирішіть спір.

📖 **Рекомендована література:**

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-111 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

2. Закон України “Про заставу” від 2 жовтня 1992 року // ВВР. 1992. № 47. Ст. 642. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>

3. Закон України "Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати" від 19.06.2003р. // ВВР.- 2004. №1.-

- Ст.1. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/979-15>
4. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15>
5. Тупицька Євгенія. Проценти за новаційним договором позики // Юридична Україна. - 2010.-№ 1.
6. Микола Скотар. Адміністративна відповідальність у сфері банківського кредитування // Юридична Україна.- 2007.-№ 12.
7. Лепех С. Зміна умов та розірвання кредитного договору: деякі недоліки законодавчого регулювання // Вісник Львівського університету. – Серія Юридична. – 2013. – Випуск 38.
8. Лепех С. Окремі проблеми майнової відповідальності за кредитним договором // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - № 12.
9. Оплачко Л. Кредитування як банківська операція // Право України. – 2013. -№ 2.
10. Безклубий І. А. Банківські правочини : монографія. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2007.
11. Масляєва К. Необхідність розроблення цілісної стратегії розвитку фінансових послуг в Україні // Право України. – 2007. - № 7.
12. Смерічевський С., Клімова О. Удосконалення сучасних методик банківського регулювання оцінки кредитоспроможності фізичних осіб / Вісник Національного банку України. – 2012. - № 2. – С. 28-39.
13. Закон України "Про обіг векселів в Україні" від 05.04.2001р. // ВВР. 2001. № 24.-Ст.128. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>
14. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. // ВВР. 2003. № 40-44.-Ст.356.
15. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. // ВВР, № 18-22,- Ст.144.
16. Закон України "Про іпотеку" від 05.06.2003р. // ВВР.-2003. № 38.- Ст. 313. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15>
17. Закон України «Про національний банк України» від 26.12.2008р.. № 835-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
18. Глущенко С. В. Кредитний ринок: інститути та інструменти : навч. посіб. / С. В. Глущенко ; Нац. ун-т “Києво-Могилянська академія”. — К. : ВД “Києво-Могилянська Академія”, 2016. — 158 с.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ВИСТУПІВ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Банківське законодавство та тенденції його розвитку.
2. Банківська система України та шляхи її вдосконалення.
3. Правовий статус Національного банку України.
4. Правовий статус державних банків України.
5. Правовий статус кооперативних банків в Україні .
6. Інститут банківської таємниці в зарубіжних країнах.
7. Поняття та види спеціалізованих банків за законодавством України
8. Правовий режим майна комерційного банку.
9. Правове регулювання банківських об'єднань.
10. Правосуб'єктність комерційних банків.
11. Порядок розкриття банківської таємниці.
12. Правова природа банківських правочинів.
13. Роль Національного банку України у забезпеченні здійснення кредитно-грошової політики.
14. Порядок укладення та зміст договору факторингу.
15. Умови та порядок випуску цінних паперів у банківській діяльності.
16. Правове регулювання здійснення розрахунків за інкасо.
17. Договір банківського вкладу .
18. Правова природа банківської гарантії.
19. Поняття та види розрахунків у банківській діяльності .
20. Способи забезпечення кредитних зобов'язань.
21. Договір банківського рахунку.
22. Особливості обігу цінних паперів у банківській сфері.
23. Правове регулювання банківських кредитних відносин.
24. Особливості здійснення валютних операцій.
25. Платіжна система України .
26. Відповідальність за розкриття банківської таємниціо .
27. Іпотечне кредитування в Україні .
28. Правове регулювання фінансового лізингу в Україні.
29. Види та групи цінних паперів у банківській діяльності.
30. Реорганізація та ліквідація банків.
31. Особливості участі банків холдингових компаніях.
32. Керівні органи Національного банку України.
33. Ліцензування банківської діяльності.
34. Порядок одержання банківської ліцензії.
35. Банківські правочини, що забезпечують платіжний обіг та заощадження грошових коштів.

ПРОПОНОВАНІ ДО СКЛАДАННЯ ПРОЕКТИ ДОКУМЕНТІВ

- проект позовної заяви про застосування заходів цивільно-правової відповідальності за невиконання кредитного договору;
- проект договору банківського вкладу (депозиту);
- проект договору споживчого кредиту;
- проект договору банківського рахунка;
- проект позовної заяви про застосування заходів цивільно-правової відповідальності за невиконання договору банківського рахунка;
- проект позовної заяви про застосування заходів цивільно-правової відповідальності за невиконання банківського вкладу (депозиту);
- проект іпотечного договору

ПЕРЕЛІК СТАТЕЙ, ПРОПОНОВАНИХ ДО РЕФЕРУВАННЯ

1. Кудас І. Б. Міжнародне банківське право : публічне чи приватне Теорія і практика правознавства. – Вип. 2 (8) / 2015.
2. Марія Пожидаєва Локальні акти банків і небанківських установ: їх правова природа // Підприємництво, господарство і право.- 2009. №11.- С. 157-160.
3. Буткевич Сергій. Національний банк України як суб'єкт державного фінансового моніторингу // Юридична Україна.- 2010.-№ 3.
4. Тупицька Євгенія. Проценти за новаційним договором позики // Юридична Україна.- 2010.-№ 1
5. Петро Матвєєв. Договір валютного ф'ючерсу (цивільно-правова характеристика) // Юридична Україна.- 2008.-№12
6. Петро Матвєєв. Умови договору валютного дилінгу: валютний ризик, обмінний курс, маржинальна торгівля // Юридична Україна. - 2008.-№ 11.
7. Андрій Ковальчук. Незалежність Центрального банку як проблемний фактор подолання фінансової кризи (правовий контекст) // Юридична Україна. -2009.-№ 1.
8. Петро Матвєєв. Елементи договорів валютного дилінгу на ринку Форекс: місце вчинення, об'єкт та учасники // Юридична Україна .- 2008 .- № 10.
9. Микола Скотар. Адміністративна відповідальність у сфері банківського кредитування // Юридична Україна. - 2007.-№ 12.
- 10.Олена Близнюк. Проблеми правового регулювання відносин валютного управління в Україні // Юридична Україна. – 2006.-№ 1.
- 11.Кирило Молодик. Юридичні аспекти класифікації гарантій // Юридична Україна. - 2006.- № 7.
- 12.Оксана Дмитренко. Розрахункове зобов'язання – правова форма розрахункових відносин // Юридична Україна. - 2006.-№ 9.
13. Наталя Волкова. Щодо окремих переваг факторингу над кредитуванням // Юридична Україна. - 2006.- №11.
- 14.Борис Денисенко. Особливості розірвання договору депозиту // Юридична Україна.- 2006.- №11.
- 15.Масляєва К. Необхідність розроблення цілісної стратегії розвитку фінансових послуг в Україні // Право України. – 2007. - № 7.
- 16.Петреченко С. А. Актуальні аспекти виконання договору банківського вкладу: захист прав вкладників в умовах фінансової нестабільності / С. А. Петреченко // Право і суспільство. – 2015. – № 5 (3). – С. 141-145.
- 17.Савенкова В. Г. Стандарти європейського банківського права / В. Г. Савенкова // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 2. – С. 381-384.
- 18.Сирота А. І. Банківська таємниця як правова категорія / А. І. Сирота // Фінансове право. – 2013. – № 1. – С. 11-14.

Тестові завдання:

1. Що є основною метою діяльності Національного банку України:
 - а) одержання прибутку;
 - б) одержання дивідендів;
 - в) забезпечення стабільності грошової одиниці України;
 - г) складання міжнародних фінансових угод.

2. Мінімальна кількість учасників місцевого (у межах області) кооперативного банку має бути не менше за:
 - а) 35 осіб;
 - б) 40 осіб;
 - в) 45 осіб;
 - г) 50 осіб.

3. Хто не може бути учасником банку:
 - а) фізичні особи;
 - б) Кабінет Міністрів України;
 - в) благодійні організації;
 - г) резиденти та нерезиденти.

4. Свідоцтво про державну реєстрацію банку видається протягом:
 - а) 3 робочих днів;
 - б) 5 робочих днів;
 - в) місяця;
 - г) одразу при державній реєстрації.

5. Мінімальний розмір статутного капіталу на момент реєстрації банку не може бути менше:
 - а) 300 млн грн;
 - б) 450 млн грн;
 - в) 750 млн грн.
 - Г) 500 млн. грн..

6. Банківські рахунки в іноземній валюті поділяються на:
 - а) поточні і депозитні(вкладні);
 - б) поточні і кореспондентські;
 - в) депозитні(вкладні) і кореспондентські;
 - г) поточні і кредитні;
 - д) депозитні(вкладні) і кредитні.

7. До валютно-обмінних операцій належать:
 - а) купівля у фізичних осіб - резидентів і нерезидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні;
 - б) продаж фізичним особам-резидентам готівкової іноземної валюти

- за готівкову гривню;
- в) зворотний обмін фізичним особам-нерезидентам невикористаних готівкових гривень на готівкову іноземну валюту;
- г) купівля-продаж дорожніх чеків за готівкову іноземну валюту, а також купівля-продаж дорожніх чеків за готівкові гривні;
- д) державна реєстрація банку з іноземним капіталом.

8. Які операції не належать до валютних:

- а) операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, що здійснюються між резидентами у валюті України;
- б) операції, пов'язані з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу;
- в) операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України валютних цінностей;
- г) операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності.

9. Які операції не належать до валютних:

- а) операції, пов'язані з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу;
- б) операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України валютних цінностей;
- в) операції, пов'язані з ввезенням на територію України дорогоцінних товарів;
- г) операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності.

10. Національний банк України видає такі види ліцензії на здійснення валютних операцій:

- а) індивідуальні та генеральні;
- б) індивідуальні та колективні;
- в) основні та додаткові;
- г) загальні та спеціальні.

11. Фінансовий контроль за валютними операціями, що проводяться резидентами і нерезидентами на території України, здійснює:

- а) Національний банк України;
- б) Державна фіскальна служба України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Рахункова палата України.

12. Контроль за додержанням правил поштових переказів та пересилання валютних цінностей через митний кордон України здійснює:

- а) Міністерство інфраструктури України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України;

г) Національний банк України.

13. Порядок ввезення, переказування і пересилання з-за кордону, а також вивезення, переказування і пересилання за кордон резидентами і нерезидентами валюти України визначається:

- а) Національним банком України;
- б) Верховною Радою України;
- г) Кабінетом Міністрів України;
- д) Міністерством фінансів України.

14. . Встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют здійснює:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Національний банк України;
- г) усі разом.\

15. Офіційний курс гривні до іноземних валют та банківських металів встановлюється для вільно конвертованих валют:

- а) щоденно;
- б) 1 раз на тиждень;
- в) 1 раз на місяць;
- г) 2 рази на місяць. ___